

מסורת הש"ס

(א) תוספתא פ"ב, (ב) ס"א מטריה, (ג) ערוך פ"י אלון סק"ד, (ד) ז"ל כרמי עירי ערוך ערך כרח ונמחומגמן], (ה) מ"ט א"ל לפי שאין פ"ג רש"י ווער בערך ערך לפי פ"י שאין מדליקין כלומר קבלה הי"ך קן שאין מדליקין, (ו) י"א שאין נדלקין, (ז) תוספתא פ"ב, (ח) ז"ל רשב"ג אומרן (ט) [נקמן קט: ב"ב פה. קל: נדה סה: י] [נקמן כד:], (י) [נעלי יא: כילה ג. וס"ן], (יא) [נעלי כ, ח] יומא כב. סוכה גא., (יב) [י"ק יג, ט] [שמות וטן, ט] [רמבם ד: ט], (יד) כ"ג, (טז) [ז"ל מהמ"ה דהיינו אבנט וע"י רש"א],

תורה אור השלם

- ↑ אָתָּה תַּצְדָּק אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִקְחוּ אִתְּךָ מִן הָאֵל וְהָיָה יְיָ בְּתוֹכָם לְקִדְמוֹר לְהַצִּילָם מִן הַמִּיתָה׃

שמונת כ"ב

גליון הש"ס

בגמ' אין מדליקין מ"ש לפי שאין מדליקין. ענין זה עירובין דף לו ע"א מריקן דף כ"ב ע"ג וניקן דף ס ע"א נדה דף ס ע"א וכן נלשון המנהיג וקרא' כיצ' אלפי יהיה בו מוט לא יקרב כי כל אש אשר בו מוט לא יקרב ועי' ריטש"א קידושין דף 1 ע"ג ד"ה ה"ג: שם שבגמ' ופתיחות בו איב' מדליקין בהם במקדש. ק"ל למאי דלפי' שאלו ה"א במקדש אין מדליקין רק בשמן ות' קו: תוס' ד"ה חלב מהותך בו' קרבי דברים לאו ירינו. ע"ל דף כו ע"א מוס' ד"ה אלה בנייהו דבר כרמא:

הנהרות הגר"א

[א] בג' כירה. י"ב מורה גירסת ר"ק וס"פ וכן בתוספתא:

לעזי רש"י

קרוי"ל "קרוישר"ל]. מנורה. קרוי"ן. כוהנה. אנומילי"ד [אינמישרלי"ר]. לסבך, לבלבל. ביראש"ט, כויה שטחית. פונד"ר [פונדרי"ר]. ננס, (על שומן).

מוסף תוספות

א. תימה, מאי קא בעי למאי נפקימ', הלא דרך ההלמוד בכל מקום להוכיח ב' שמות, לפי שיש שמכיר בזה"ל ואינו מכיר בזה, וכן למעלה, לכש שוכא דאדאז וכו' ולא קאמר מאי נפקימ' למקח וממכר. ונראה דהכ"ט. מוס' הלא"ש. ב. יכיל ליתן לו פסולת של זפת והוא יחקננו, ואינו יכול לכופו ליתן לו שטרן מותרין. מוס' הלא"ש. דהא נמי שטרן או שעה מקרי, ואין הולכים בממון אחר הרוב. רעני"א. ג. אי"כ פעמים שנותנין נר דולק מער"ש תוך המרתף, ויראה למשוך יין בלילה וכו' אותו נר אסור להיות מחתיכת חלב על הפתילה, כ"א משמנים שהתירו חכמים להדליק לצורך אוכל, [אמנם]. T. בלא נתינת שמן. מוס' הלא"ש. ונראה לר"ת דשמן דגים היינו שמן שבא מעינו של דג כדאמר בהמוכר את הספינה 'נגדו מגלגלתא דעינא תלת מאה גרבי מישא', ובשמן דגים מודה רב ברונא דשרי בעיניה. מוס' לקמן כו. ד"ה אלה. ה. דכשאינו מהותך. מוס' לקמן כג: ד"ה גוה. א. לפי שאינו משך אחר הפתילה. מוס' לקמן כג: ד"ה גוה. F. כדאמר' בפ"ב דשבועות גבי פרה אדומה דיכול לפדותה בשמנא אחרת נאה ממנה משום דלב כ"ד מתנה עליהם, דהתם הוא צורך לפדותה, אבל הכא. מוס' הלא"ש. ה. דבר מועט. מוס' הלא"ש. ו. ושראי. מוס' הלא"ש. א"ן לין גזירה כמנה. רעני"א. י. [נאלמן] לאו צורך קרבן הוא. מוס' הלא"ש. יא. דפשתן דבר מועט הוא. רשב"א. יב. ודבר מועט של פשתן כזה. רשב"א. יג. דהא דקאמר לרב הונא אין מדליקין בשבת משום. מוס' הלא"ש. יד. אסור להשתמש לאורה. רעני"א. יו. ובחול אין מדליקין בהם מהאי טעמא משום דשמא לא יחזור וידליקנה לאחר שכבתה, וכ"ש בשבת. מוס' הלא"ש.

במה מדליקין פרק שני שבת

דבשאלהא דאורייתא

למקח וממכר. למאן דמתני למזנן שעוה לימצי ליה פסולתא דדובשא: **אכל עושין מהן מדורה**. היסק גדול שאחד מצעיר חבירו: **לגר**. קרוי"ל: **בשמן קיק**. שמן של עוף אחד ונותנין צנר ודולק: **משחא דקאוא**. שמן שעושין מגרעיני כמר גפן שקורין קוטו"ן:

חזו לי מין קיקיון דיונה: ומדפשקי רבי.

חזו לי. מין קיקיון דיונה: **ומדפשקי רבי**. בצנעי המים הוא גדל: **ועל פוס חנווטא מדן יסי**. על פוס המנויות מדלין אותו ללל ולריח טוב: **מפרלידוהי**. מגרעיניו: **נייחין**. שוכנין: **צריחי**. חולין: **מסכסכס**. כמין סקין פגומה מסכסכת בצנר אנמילי"ד בלע"ז שאין אורו זקוף ונוט במקום אחד אלא נדעך וקופץ. לישנא אחרינא מסכסכת כהן אינה נכנסת תוך הפתילה אלא סביב מצחוך כמו סכסכה אצניוט ברואש"ט בלע"ז: **שאין נמשקין**. ואתי להטוט: **שמן כל שחא**. ששמן הנימן בתוכו ממשיתו לאחר הפתילה: **לפי שאין מדליקין**. צעיייהו וגורין הא אטו הא: כרך דבר. לעשות פתילה על גבי דבר שאין מדליקין צו כגון פסול פתילות דמתני: **קטני מיהא**. דבר"ש מדליקין ואע"ג דלאוו לא חזי לפתילה על ידי תערובת שפיר דמי: **מעשה רב**. הואיל ומעיד שכן היו של צית אציו עושין הלכה היא: **מאי לאו להדליק**. היו כורכים שמדליק הפתילה עם האגוז: **לא לפקפוק**. לא היו מדליקין האגוז אלא סומך עליה הפתילה להכיפה שלא תטבע בשמן. ויפך דברו מתיגרמין וקפא פורלא (מלמס ד ו): **חלנ ממוחק**. פונד"ר בלע"ז: **הני מימשכי צעיייהו**. אחר הפתילה ובלא תערובת שמן נמי חזו אלא דגזור רבנן מהותך אטו אינו ממוחק הלכך צעיייהו גופה גזירה ואנן ניקוס וניגזור ע"י תערובת אטו צעיייהו: **והאי אמר לה**. מפרש מאי תלמודא וסב"א משמע מהאי קרא: **ולא שסחא עולה כו'**. ולא שסחא לריכה מיקון והטייה: **מצלאי מכנסי הכהנים**. ממכנסי הכהנים הצלואים: **היו מפקיעין**. קורעין ועושין פתילות בשמחת צית השואכה שהיא צעזרת נשים: **ומהמיניהם**. של כלאים הם דכתיב^[כ] ואת האבנט שם משור ותכלת וארגמן וקיי"ל תכלת עמרל הוא^[כ] ומני' לעיל^[כ] לענין שנת הסיפו עליהן של זמר לפסול וקמני מדליקין כהן במקדש: **שמח צים השואכה שאני**. דלא כתיב להעלות זה ולא דאורייתא היא: **מאי לאו דכלאים**. כגון אבנט: **כנסה**. נר מנוכה: **זקוק לה**. למקנה הלכך כריך לכתמלה לעשות יפה דילמא פשע ולא מתקן לה: **ומותר להשמש לאורה**. הלכך בשבת אסור שמא יטה לזורך ששמיש: אין

בהן בשבת אין מדליקין בהן בחנוכה בין בשבת בין בחול אמר רבא מאי טעמא דרב הונא קסבר כבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה ורב חסדא אמר מדליקין בהן בחול אבל לא בשבת קסבר כבתה אין

במה מדליקין פרק שני שבת

למאי נפקא מינה למקח וממכר: ^(א)ת"ר כל אלו שאמרו אין מדליקין בהן בשבת «אבל עושין מהן מדורה בין להתחמם כנגדה בין להשתמש לאורה בין ע"ג קרקע בין על גבי וא^(ב) כירה ולא אסרו אלא לעשות מהן פתילה לגר בלבד: ולא בשמן קיק וכו': מאי שמן קיק אמר שמואל שאילתינהו לכל נחותי ימא ואמרו לי עוף אחד יש בכרכי הים וקיק שמו רב יצחק בריה דרב יהודה אמר משחא דקאוא ריש לקיש אמר קיקין דיונה אמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי קיקיון דיונה ^(א)ולצלוליבא דמי ומדפשקי רבי ועל פום חנותא מדרלן יתיה ומפרצידוהי עבדי משחא ובענפוהי נייהן כל ^(ב)בריחי דמערבא אמר רבה דפתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מפני שהאור מסכסכת בהן שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן מפני שאין נמשכין אחר הפתילה בעא מיניה אבוי מרבה שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מהו שיתן לתוכן שמן כל שהוא וידליק מי גורין דילמא אתי לאדלוקי בעינייהו או לא א"ל ^(ג)אין מדליקין מאי טעמא ^(ד)לפי ושאין מדליקין איתיביה ״כרך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו אין מדליקין בו (אמר) ^(ה)רשב"ג של בית אבא היו כורכין פתילה על גבי אגוז ומדליקין קתני מיהת מדליקין א"ל אדמותבת לי מדרשב"ג סייעניהו מרתנא קמא הא לא קשיא ^(ו)מעשה רב מ"מ קשיא מאי לאו להדליק לא להקפות אי להקפות מ"מ דת"ק כולה רשב"ג היא וחסורי מיחסרא והכי קתני כרך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו אין מדליקין בו יבד"א להדליק אבל להקפות מותר שרבן שמעון בן גמליאל אומר של בית אבא היו כורכין פתילה ע"ג אגוז אינו והאמר רב ברונא אמר רב ה"חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו אדם נותן לתוכו שמן כל שהוא ומדליק הני

מימשכי בעינייהו והני לא מימשכי בעינייהו וגזרו רבנן על חלב מהותך משום

מימשכי בעינייהו והני לא מימשכי בעינייהו וגזרו רבנן על חלב מהותך משום חלב שאינו מהותך ועל קרבי דגים שנמוחו משום קרבי דגים שלא גמורו וליגזור נמי חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו שנתן לתוכן שמן משום חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו שלא נתן לתוכן שמן ^(א)היא גופה גזירה ^(א) ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה: תני רמי בר חמא פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת ^(א)אין מדליקין בהן במקדש משום שנא' ^(א)להעלות נר תמיד הוא תני לה והוא אמר לה כדי ^(ב)שתהא שלהבת עולה מאיליה ולא שתהא עולה על ידי דבר אחר תנן ^(ב)מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהם היו מפקיעין ומהן מדליקין שמחת בית השואבה שאני ת"ש דתני רבה בר מתנה יבגדי כהונה שבלו מפקיעין אותן ומהן היו עושין פתילות למקדש מאי לאו דכלאים לא ידבוי: אמר רב הונא פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בחנוכה בין בשבת בין בחול אמר רבא מאי טעמא דרב הונא קסבר כבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה ורב חסדא אמר מדליקין בהן בחול אבל לא בשבת קסבר כבתה אין

איני הוא אמר רב ברונא אמר רב חלב מהותך, מלשון היתוך דכתיבי (ויחזקאל כב) כחתוך כסף בתוך כוור, וכתיבי (איוב ג) ויחבו כמים.

וקרבי דגים שנימוחו, נותן לתוכן שמן כל שהו ומדליק. ושנינו הני ממשכי בעינייהו אבל הני לא ממשכי בעינייהו. ואסיקנא לקמיה^[א] דשני הני משמן דגים, לפיכך שמן דגים מזוקק הוא ודולק ונמשך אחר הפתילה ואין צורך תערובת. וכן ימי בר חמא פתילות שאסרו חכמים להדליק בהן בשבת, גם במקדש אין מדליקין בהם שנאמר להעלות נר תמיד. והא דתנן מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהן מהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין, והאבנט יש בו צמר. הני לשמחת בית השואבה, אבל למנורה אין מדליקין אלא בשל בין וכבר פירשנאיה היטב בראיות בפרק החליל.

(א) לפענו לתא בגמ' הני משמן דגים ואולי דטון למ"ש לקמן דף כ"ו ע"א אלא בעינייהו דרב כוונא ומפרש כפי' ריח שם בתוס' ודו"ק היטב. ועי' מוס' שאן ד"ה חלב.

בא.

למאי נ"מ למקח וממכר שאם נדר לתא לחבירו שעוה יתן לו פסולתא דדובשא ואין יכול לכופו לתקן לו וכן עיטרין^[ב] אבל לעיל דקאמר מאי לכש שוכא דארזא לא קאמר למאי נ"מ לפי שלא היו מכירין בשם לשש ומפרש שהוא שוכא דארזא:

מפני שאין נמשכין בו.^א שמעמי ממהר"א ז"ל ששמע בלס שיש רק נר א' כשר צית ע"י זה יסור ולא יטה שאר נרות שצחדר ושמרמף ור"ש מקולי אומר דבר שיכול לעשות בלא נר כגון להוציא יין מן הכזית מותר להשתמש לאור כל נר [תוספות ישינס]:

חלב מהותך וקרבי דגים שנימוחו נותן לתוכן שמן בו.^א קרבי דגים לאו היינו שמן דגים דשמן דגים שרי ליה ממני' צעיניה (לקמן דף כד: T: **שמחת בית השואבה שאני**. תימה היכי שרי להדליק והא לאו צורך קרבן הוא ואמר בפ"צ דקידושין (דף נד. וס) צגדי כהונה שצלו מועלין כהן ודומק לומר לנ צ"ד מתנה עליהן^(ב) דמה צורך יש להן להתנות בשצילן זה ונראה לר"י דהואיל ולכבוד הקרבן היו עושין דכתיב ושאבתם מים בששון (ישעיה יב) צורך קרבן שחזו ליה^(ט) והא דלאמר

(סוכה פ"ה דף נג.) צוררת אשה חטין לאור צית השואבה^(א) לא שהיתה צוררת אלא שהיתה יכולה לצרור ומינה צירושלמי דייק מהכא דקול ומראה וריח אין כהן משום מעילה וקשה לר"י מאי פריך ^(א)ממכנסי הכהנים הלא היה כהן פשמן דכתיב תכלת וארגמן ותולעת שני ושם משור (שמות כח) וטוב לפתילה דהוי ככרך דבר שמדליקין צו ע"ג דבר שאין מדליקין צו ובשבת הוא דאסור שמא ידליק צעיניה אבל במקדש לא שייכא הך גזירה ונראה לר"י דכיון^(א) שאין מן הפשתן אלא רכיב^(ב) צטל בשאר מינים והוי כאליו אין צו פשתן כלל: **ובמותר להשתמש לאורה**. וא"מ מנא ליה לרבנ^ג דסבר רב הונא דמותר להשמש לאורה דילמא^ד הא דלאמר אין מדליקין בשבת משום דסבר כיתה זקוק לה^ה ואין

מימשכי בעינייהו והני לא מימשכי בעינייהו וגזרו רבנן על חלב מהותך משום חלב שאינו מהותך ועל קרבי דגים שנמוחו משום קרבי דגים שלא גמורו וליגזור נמי חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו שנתן לתוכן שמן משום חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו שלא נתן לתוכן שמן ^(א)היא גופה גזירה ^(א) ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה: תני רמי בר חמא פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת ^(א)אין מדליקין בהן במקדש משום שנא' ^(א)להעלות נר תמיד הוא תני לה והוא אמר לה כדי ^(ב)שתהא שלהבת עולה מאיליה ולא שתהא עולה על ידי דבר אחר תנן ^(ב)מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהם היו מפקיעין ומהן מדליקין שמחת בית השואבה שאני ת"ש דתני רבה בר מתנה יבגדי כהונה שבלו מפקיעין אותן ומהן היו עושין פתילות למקדש מאי לאו דכלאים לא ידבוי: אמר רב הונא פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בחנוכה בין בשבת בין בחול אמר רבא מאי טעמא דרב הונא קסבר כבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה ורב חסדא אמר מדליקין בהן בחול אבל לא בשבת קסבר כבתה אין

בהן בשבת אין מדליקין בהן בחנוכה בין בשבת בין בחול אמר רבא מאי טעמא דרב הונא קסבר כבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה ורב חסדא אמר מדליקין בהן בחול אבל לא בשבת קסבר כבתה אין

 איני הוא אמר רב ברונא אמר רב חלב מהותך, מלשון היתוך דכתיבי (ויחזקאל כב) כחתוך כסף בתוך כוור, וכתיבי (איוב ג) ויחבו כמים. וקרבי דגים שנימוחו, נותן לתוכן שמן כל שהו ומדליק. ושנינו הני ממשכי בעינייהו אבל הני לא ממשכי בעינייהו. ואסיקנא לקמיה^[א] דשני הני משמן דגים, לפיכך שמן דגים מזוקק הוא ודולק ונמשך אחר הפתילה ואין צורך תערובת. וכן ימי בר חמא פתילות שאסרו חכמים להדליק בהן בשבת, גם במקדש אין מדליקין בהם שנאמר להעלות נר תמיד. והא דתנן מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהן מהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין, והאבנט יש בו צמר. הני לשמחת בית השואבה, אבל למנורה אין מדליקין אלא בשל בין וכבר פירשנאיה היטב בראיות בפרק החליל.

(א) לפענו לתא בגמ' הני משמן דגים ואולי דטון למ"ש לקמן דף כ"ו ע"א אלא בעינייהו דרב כוונא ומפרש כפי' ריח שם בתוס' ודו"ק היטב. ועי' מוס' שאן ד"ה חלב.

עין מושפמ נר מצוה

ה א מיי" פ"ג מהלכות שבת הלכה יט סמג לזיון סה טור שריע ארי"ס קימן דנה סקף א:

ו ב מיי" פ"ה מה' שבת הלכה ה סמג שם טור שריע ארי"ס קימן רעד סקף א:

ג א מיי" פ"ה הלכה ט טור שריע שם סקף ד:

ד ד מיי" שם הלכה ו טוש"ע

שם סקף ב:

ה ה מיי" שם הלכה ט

טוש"ע שם סקף ה:

ו מיי" פ"ג מהלכות תמידין

ומוספין הלכה טו:

ז א ד מיי" פ"ח מהלכות כלי המקדש הלכה ו:

מוסף רש"י

מעשה רב. מליף מניח, דטון דמקין לתעבד עובדא לקולא שרי ההלכא הלא (לקמן קכב). גזירה הלא לעיל יא ג. מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהם. ממכנסי כגדי השדר שהיו משל זטור ומאכנטייהם הימים קורעין לעשות פתילות (סוכה רא). לשמחת צית השואכה מהג (ירמא כב). מפקיעין. לשון קריעה (שם).

תוס' ישנים

(א) וא"מ אכתי הוי גזירה לגזירה מהותך אטו שאני מהותך ושאני מהותך שמא יטה ו"ל דמלא גזירה הא ה' דלפי' שאלו יטה ו ידביץ פ"י דהא דלאמר לעיל [אלן] נמשכין אחר הפתילה לא משום שמא יטה אלא שמא יכנה וילאש שלם צית: (ב) ועוד דלא מלטי לנ צ"ד מה דכיון דכבר קדשו כגדי כהונה לא נפקי לחולין בלא פדיון:

רבינו חננאל

ת"ר כל אילו שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת משום פסול פתילות, אבל עושה בהם מדורה בין להתחמם כנגדה בין להשתמש לאורה בין ע"ג קרקע בין ע"ג מנורה, לא אמרו אלא לעשותן פתילה לגר בלבד. בשמן קיק. שמואל אמר (עין) [ערוך] ושמואל קיק, ר"ל אמר קיקין דיונה. אמר רבה הפתילה בעא מנייה אבוי מרבה שמנים שאסרו חכמים להדליק בהן בשבת מהו לתת לתוכן שמן ולהדליק. א"ל אסור לפי שאין מדליקין, כלומר כיון שאין מדליקין בפני עצמן, כשישלים השמן (שתחן בתוכו) [שנתח בתוכו], שוב אין מדליקין שכבר אמרנו אין נמשכין אחר הפתילה. אין נמשכין אחר הפתילה. ואותיב' עלה ותרצה הכי, כרך דבר שמדליקין בו על גבי דבר שאין מדליקין בו אין מדליקין בו, בדי"א להדליק אבל להקפות, פירוש להעבות ראש הפתילה להרבות אורה מותר. שרשב"ג אומר של בית אבא היו כורכין כו', וקוי"ל (כרמא) [כרבה].

אניי הוא אמר רב ברונא אמר רב חלב מהותך, מלשון היתוך דכתיבי (ויחזקאל כב) כחתוך כסף בתוך כוור, וכתיבי (איוב ג) ויחבו כמים. וקרבי דגים שנימוחו, נותן לתוכן שמן כל שהו ומדליק. ושנינו הני ממשכי בעינייהו אבל הני לא ממשכי בעינייהו. ואסיקנא לקמיה^[א] דשני הני משמן דגים, לפיכך שמן דגים מזוקק הוא ודולק ונמשך אחר הפתילה ואין צורך תערובת. וכן ימי בר חמא פתילות שאסרו חכמים להדליק בהן בשבת, גם במקדש אין מדליקין בהם שנאמר להעלות נר תמיד. והא דתנן מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהן מהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין, והאבנט יש בו צמר. הני לשמחת בית השואבה, אבל למנורה אין מדליקין אלא בשל בין וכבר פירשנאיה היטב בראיות בפרק החליל.

(א) לפענו לתא בגמ' הני משמן דגים ואולי דטון למ"ש לקמן דף כ"ו ע"א אלא בעינייהו דרב כוונא ומפרש כפי' ריח שם בתוס' ודו"ק היטב. ועי' מוס' שאן ד"ה חלב.